

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

สถานการณ์พระพุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา*

The Situation of Buddhism Situation in Changing Disaster as Development

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

Author: Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto)

พระครูวิบูลภัทโรภาส (โอภาส) และพระมหามิตร จิตปัญโญ

Phrakru Wiboon Pattaropas (Opaso) and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prakruwiboon59@gmail.com

1. บทนำ

สถานการณ์วงการพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยส่วนมากมักจะมีข่าวทางสื่อต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นทางออนไลน์ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ ในทางที่ทำให้วงการพระพุทธศาสนาเสื่อมศรัทธาจากชาวพุทธและประชาชนทั่วไป จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจจะศึกษาเรื่องราวดังกล่าว ในหนังสือเรื่อง สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา เขียนโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ปัจจุบันท่านได้รับสถาปนาสมณศักดิ์เป็น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ให้อรรถาธิบายเรื่องสถานการณ์และสภาวะการพัฒนาของพระพุทธศาสนา มีจำนวน 113 หน้า พิมพ์เป็นครั้งที่ 12

2. โครงสร้างของหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือ มีทั้งหมด 4 บท ดังนี้ วงใน-ชั้นใน: สภาพวัด และพระสงฆ์ กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน สัญญาณเตือนภัยข่าวว่าการกระทำของพระสงฆ์เป็นเหตุให้เสื่อมเสียต่อวงการสงฆ์ วงใน-ชั้นนอก: สภาพพุทธศาสนิกชน กล่าวถึงเรื่องสภาพสังคมชาวพุทธ การมีหลักยึดเหนี่ยวก็จะไม่ล่องลอยไป มาตรฐานที่จะวัดความเป็นชาวพุทธด้านความเชื่อ คือ เชื่อในการกระทำ และมาตรฐานด้านการปฏิบัติ คือ การฝึกฝนพัฒนาตนให้เจริญ วงนอก-ชั้นใน สภาพสังคมไทย กล่าวถึงเรื่องคนไทยมีสภาพความหลงใหลคลั่งไคล้ เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งบางทีก็รวมไปถึงพระเณรด้วย วงนอก-

*ได้รับบทความ: 15 กันยายน 2561; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2562

Received: September 15, 2018; Revised: December 25, 2019; Accepted: December 26, 2019

ชั้นนอก: สภาวการณ์ของโลกกล่าวถึงเรื่องการเปิดตาตุโลกกว้างของสังคมไทย ให้ดูตัวอย่างสังคมที่เจริญแล้วด้วยความรู้เท่าทัน ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือในโครงการบวชเรียนชุดนี้ ตัวก็ได้บุญ บุญคุณตอบแทนพ่อแม่ ซึ่งสำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยเป็นการนำเอาเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านที่ดีและไม่ดีเพื่อตีแผ่ให้ผู้อ่านได้รับรู้ และตระหนักคิดให้เกิดปัญญาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ในการเขียน เพื่อเผยแผ่สื่อธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งผู้เขียนได้นำมาแสดงไว้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นระบบเหมาะสำหรับคนยุคใหม่ใช้ในการศึกษาเพื่อถวายให้พระภิกษุ อาจารย์พระภิกษุบวชใหม่ ตลอดจนผู้สนใจในธรรมตามสำนักเรียน และวัดต่างๆ ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

3. เนื้อหาโดยย่อ

1. วงใน-ชั้นใน: สภาวัด และพระสงฆ์ ผู้เขียนได้นำเสนอสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนา ในสังคมปัจจุบันอันเป็นสิ่งที่แสดงถึงสภาวะของคนหรือพระภิกษุในสังคม และสถาบันศาสนาในปัจจุบัน ซึ่งย้อนไปเมื่อ 10-20 ปีที่ผ่านมา มีวัดในประเทศไทยสามหมื่นกว่าวัด แต่มีวัดที่ขาดเจ้าอาวาสถึง 4,000 กว่าวัดจนถึงปัจจุบัน แทนที่วัดที่ขาดเจ้าอาวาสจะมีน้อยลงกลับเพิ่มขึ้นเป็นหมื่นกว่าวัด เพราะขาดพระที่มีคุณสมบัติที่เพียงพอในการรับตำแหน่ง ส่วนมากก็จะมีแค่พระที่รักษาแทน

เท่านั้นและผู้เขียนได้เขียนถึง “วัดหลวง” ศัพท์ราชการนั้นเรียก “วัดอารามหลวง” ซึ่งจะมีชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก แต่ผู้เขียนนั้นจะมุ่งประเด็นไปที่ว่า ยังมีวัดอีกประเภทหนึ่งที่เพิ่มมานั้นคือ “วัดหลวงตา” วัดในที่นี้ไม่ใช่ชื่อวัดแต่อย่างใด แต่เป็นวัดที่มีพระมาบวชตอนแก่ จำพรรษาอยู่ที่วัด พุดง่ายๆ เหมือนพระที่เฝ้าวัดจะเป็น เจ้าอาวาสก็ได้เพราะพรรษาน้อยและขาดคุณสมบัติหลายๆ อย่างซึ่งมักจะมียุ่่มากในหลายต่อหลายวัดของประเทศไทย อันนี้คือ สภาพความน่าเป็นห่วง เพราะพระที่บวชตอนแก่ นั้นไม่มีความแข็งแรง สมอังกี้เริ่มเสื่อมโทรมเวลาในการทำงานให้พระพุทธศาสนาก็เริ่มเหลือน้อย ซึ่งประเด็นนี้ ชี้ให้เห็นถึงคนที่มาบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อมารับใช้พระพุทธศาสนาจริงๆ นั้นไม่ค่อยจะมี จะมีก็แต่พระแก่ๆ ที่เข้ามาบวชเพื่อหนีปัญหาหรือมาบวชเมื่อบั้นปลายของชีวิต ซึ่งอาจมีจำนวนน้อยที่มาบวชเพื่อตั้งใจปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ก็มีเพียงแต่พระบวชเพื่อทดแทนคุณพ่อแม่หรือบวชเพื่อเล่าเรียนพอสิ้นวาระก็สึกไป จะเหลือก็แต่พระแก่ๆ ที่เฝ้าวัด จึงเรียกว่า วัดหลวงตา และกล่าวไปถึงสภาวะขาดแคลน พุดถึงเรื่องสามเณร ซึ่งปัจจุบันหาเณรได้ยาก โดยเฉพาะภาคกลางแทบจะไม่มีเด็กมาบวชเลย จนกระทั่งต้องได้จัด “บวชสามเณรภาคฤดูร้อน” ซึ่งก็เป็นทางออกที่ปลายเหตุอีกอย่างหนึ่ง อย่างน้อย ก็เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักศาสนาบ้าง แต่ก็จะมีแค่ส่วนน้อยที่พอสนใจและบวชต่อไปเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ซึ่งประเด็นถึงการที่รัฐบาลขยายการศึกษาในโรงเรียนทำให้เด็กในชนบทได้เรียนในโรงเรียนฟรี

ไม่ค่อยจะมีพ่อแม่คนไหนส่งลูกมาบวชเรียนเหมือนสมัยก่อน

ผู้เขียนยังเจาะลึกให้เห็นถึง สัญญาณเตือนภัยว่าการกระทำของพระสงฆ์เป็นเหตุให้เสื่อมเสียต่อวงการสงฆ์ในอดีต เมื่อ 3-4 ปี ที่ผ่านมา ที่มีข่าวความประพฤติเสียหาย ที่เกี่ยวกับวงการพระสงฆ์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระทำผิดทางเพศ ความโหดร้ายฆ่าฟันกัน และยกตัวอย่างเรื่อง พระสงฆ์ที่มีจิตวิปริตที่ไปข่มขืนศพ ผู้เขียนได้ชี้แจงทัศนะในประเด็นนี้ อาจจะไม่เป็นไปตามข่าวที่สื่อเสนอ เพราะไม่น่าจะเป็นไปได้ที่จะข่มขืนศพ แต่เป็นไปได้ว่าอาจจะเป็นการลงโทษศาสตร์ของพระสงฆ์บางรูป การตีแผ่สภาพสังคมไทยสะท้อนให้เห็นอะไรจากข่าวสาร มีอยู่ 3 ด้าน คือ 1) สภาพการคณะสงฆ์และการพระศาสนา 2) สภาพของสื่อมวลชน 3) สภาพของประชาชนผู้รับฟังข่าวสาร ซึ่งส่วนมากสังคมในประเทศไทยนั้นข่าวร้ายได้รับความน่าสนใจมากกว่าข่าวดีๆ เช่น ส่วนมากพาดหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นมักจะเป็นข่าวฆ่าฟันกันทั้งนั้น แต่ข่าวที่เป็นเรื่องดีๆ กลับถูกซ่อนในมุมเล็กๆ ข้างในหนังสือพิมพ์ไม่มุ่มใดก็มุ่มหนึ่ง และยังมีเรื่องของพระสงฆ์ที่มีข่าวเสียหายกับสังคมไทยมากขึ้นทุกวัน (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 1-28) เนื้อหาในประเด็นนี้สอดคล้องกับ หนังสือจิตวิทยาเล่มเดียวจบตอนทำความเข้าใจกับอารมณ์ หัวข้อ อารมณ์ทางบวกและทางลบของมนุษย์ กล่าวถึง “ชีวิตในยุคปัจจุบัน เราแสดงอารมณ์ทางลบมากเกินไป และไม่คอยให้ความสำคัญกับอารมณ์ทางบวก เมื่อเราคิดถึงอารมณ์มักคิดถึงอารมณ์ทางลบ เช่น ความโกรธ

ความกลัว ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า ฯลฯ สาเหตุหลักเป็นเพราะสื่อต่างๆ ให้ความสำคัญกับอารมณ์ทางลบมากกว่า โดยมักไม่ให้ความสำคัญหรือหลงลืมแง่มุมทางบวกของอารมณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน” (Hayes, 2016 : 36-37) จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สื่อให้ความสำคัญในความคิดทางด้านลบมากกว่าความคิดด้านบวก

ในทัศนะของผู้เขียนกล่าวอีกว่า ไม่อยากให้คนไทยนั้นขาดความรู้ การวิเคราะห์สถานการณ์จนบางทีจนถึงขั้นไม่นับถือพระสงฆ์ทุกรูปทั้งๆ ที่มีแค่บางส่วนของประพฤติน่าติ เรื่องใหญ่กว่านั้นคือการเลิกนับถือพระพุทธศาสนาไปด้วย เป็นเรื่องอันตรายเป็นอย่างมาก อยากให้มีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของศาสนา ให้ทุกคนรู้จักมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบไม่ใช่มองอย่างคนนอก ให้รู้สึกรู้ว่าพระพุทธศาสนา คือ สมบัติอันล้ำค่าของคนที่กำลังจะถูกทำลาย จากนั้นก็ลุกขึ้นมาแก้ไขป้องกันไม่ใช่แค่ประชาชนเท่านั้น รัฐบาลก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องช่วยแก้ไขปัญหา เพราะพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาประจำชาติ ทุกคนต้องมีส่วนในการแก้ไขป้องกันและทำนุบำรุงต่อไป และยังได้ทิ้งท้ายด้วยเรื่องการพัฒนาตัวทุกคน ไม่มีใครหนีพ้นความรับผิดชอบได้ หยิบยก ตอนก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานได้ตรัสเรื่อง พุทธบริษัททั้ง 4 โดยมีสาระว่า “ตนเองรู้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง นำเอาหลักธรรมคำสอนนั้นไปบอกกล่าวสั่งสอนแนะนำชี้แจงแก่ผู้อื่นด้วย และสามารถชี้แจงกำราบปรปวาท (การแก้ไขชี้แจงให้ถูกต้องเมื่อมีการเผยแผ่คำสอนที่ผิดหรือเอาคำสอนนอกศาสนามาใส่ในพุทธศาสนา) ได้ด้วย” นี่คือการใจ 3 ประการที่ผู้เขียนได้ฝากไว้

ผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็นว่าการเขียนตีแผ่วงการวัดและพระสงฆ์ รวมถึงคฤหัสถ์ ในการที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับวัดหรือพระพุทธศาสนามากนัก คนไทยส่วนใหญ่ชอบเข้าวัดทำบุญใส่บาตรก็ต่อเมื่อเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันสำคัญในชีวิตเท่านั้น แต่ในทางกลับกันมักจะสนใจในเรื่องข่าวสารที่ไม่ดีของพระพุทธศาสนามากกว่า เพราะในความรู้ที่ไม่ค่อยมีความรู้ในศาสนานั้น ทำให้ตีความข่าวไปแบบผิดๆ ไม่พิจารณา หรือวิเคราะห์ในสิ่งที่ควรจะเป็นผู้เขียนได้เขียนลงลึกในเนื้อหาเรื่องจิตสำนึกของประชาชนในการรักษาพระพุทธศาสนาไว้ ไม่เพียงแต่ประชาชนเท่านั้น ยังพูดถึงจิตสำนึกของนักข่าวหรือสื่อต่างๆ ที่มักจะใช้คำที่รุนแรง ในการพาดหัวข่าว ทำให้ดูน่าสนใจ แต่ใครจะรู้ว่าคนส่วนใหญ่นั้นก็ดูแค่ที่พาดหัวข่าวเท่านั้น ไม่ค่อยมีใครเข้าไปอ่านเนื้อหาข้างในจริงๆ ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นต้นสายปลายเหตุมาจากไหน จากนั้นก็เอาไปตีความหมายกันผิดไปและเอาไปพูดในทางเสียหายต่อพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการเขียนในเชิงสื่อสารให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความเป็นชาวพุทธ แต่เข้าใจพระพุทธศาสนาแค่ไหน และเขียนในแนวเป็นการสอนให้คนรู้จักคิด และวิเคราะห์ในการรับข่าวสาร สามารถนำไปสังเคราะห์ข่าวสารนั้นได้ การเขียนเน้นหนักปลุกสำนึกของชาวพุทธในเรื่องพระพุทธศาสนา วัด และพระสงฆ์ ให้ชาวพุทธรู้จักคิด และควรที่จะช่วยกันป้องกัน รักษาพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยต่อไป

2. วงใน-ชั้นนอก: สภาพพุทธศาสนิกชน การเขียนให้เห็นมองในมุมกว้างออกไปในแง่พุทธ

บริษัทด้านวงนอกคือ คฤหัสถ์หรือมุ่งไปที่คฤหัสถ์ เป็นพิเศษ ชาวพุทธในประเทศไทยนั้นมีถึง 93 เปอร์เซ็นต์ แต่ประชาชนส่วนใหญ่มุ่งหาความสำเร็จจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือไสยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพนันหรือสารเสพติดในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีเมื่อมีพระมรณภาพ คนก็มักจะเอาวันเกิดหรือวันมรณภาพ ไปตีห่วยแล้วซื้อกัน ไม่เคยมองไปถึงคำสอนของท่านเลย นอกจากการพนันก็จะมีสารเสพติด เช่น สุรา ซึ่งแพร่หลายเกือบทุกหนทุกแห่งจะเห็นได้ว่า คนไทยนั้นหวังสบายทางลัดหวังในลาภลอยกันมาก ถึงแม้จะมีอยู่น้อยนิดก็ตามไม่มีความมั่นใจ อดทนหรือเพียรพยายามในการดำเนินชีวิต ดูแล้วน่าเป็นห่วง ขัดหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เขียนถึง การมีหลักยึดเหนี่ยวก็จะไม่ล่องหลุดไป คือ มาตรฐานที่จะวัดความเป็นชาวพุทธ จะมี 2 อย่าง คือ 1) มาตรฐานด้านความเชื่อ คือ เชื่อในการกระทำ 2) มาตรฐานด้านการปฏิบัติ คือ การฝึกฝนพัฒนาตนให้เจริญ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนมุ่งเน้นไปในเรื่องของสิ่งที่อยากจะให้ชาวพุทธในประเทศ คาดหวังในการกระทำของตนเองมากกว่าพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเมื่อหวังผลจากการกระทำแล้ว ก็ต้องเริ่มทำด้วยตนเอง ฝึกฝนด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองเข้าสู่แนวทางพระพุทธศาสนา แต่ก็ต้องพึ่งปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะการสั่งสอน โดยจะมีองค์ประกอบอย่างน้อย 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถของผู้สอน 2) ความหลากหลายในระดับการพัฒนาของผู้ฟัง พูดอีกอย่างคือ ขึ้นอยู่กับสองฝ่าย และเมื่อสอนแล้ว ก็ต้องสอนเอาหลักเพื่อประโยชน์แก่เขา ไม่ใช่สอนเอาแต่ใจตัว ในฐานะที่เป็นครู ต้องสัมผัส

กับคนที่อยู่ในระดับการพัฒนาต่างกันมากอย่าสอนชนิดที่ทำให้เขาเสียหลักแล้วเตลิดไปเลยและคว้งคว้างยิ่งขึ้น ควรสอนอย่างมีขั้นมีตอนโดยสัมพันธ์กับความสามารถของตน สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องจับหลักหรือประเด็นในการสอนไว้ให้ดี และในการสอนนั้นเราควรรู้ว่าจะผ่อนปรนอะไรได้แค่ไหน เพียงไร แต่หลักการจะต้องยึดตัวให้แน่นแน่ ไม่ใช่สอนเอาใจเขา แต่สอนนำเขาเข้าหาหลักและยังสอนเขียนไปในเรื่องการที่ ถ้าอยากจะทำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็ต้องคิดให้ทางเลือกที่ถูกหลักคือเปลี่ยนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางแบบฤทธิ์กิเลสมาเป็นฤทธิ์ของธรรม

การพัฒนามนุษย์จากความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เต็มไปด้วยกิเลส มาสู่ความบริสุทธิ์ เพราะในที่สุดนั้น “ความศักดิ์สิทธิ์นั้นอยู่ที่ความบริสุทธิ์ อยู่ที่ปัญญา อยู่ที่ความไร้ทุกข์ ไร้กิเลส” ซึ่งเรื่องนี้ก็สัมพันธ์กับคุณภาพของคนสอนเองด้วย คนสอนสมัยนี้ มีความสามารถอย่างพระพุทธเจ้าใหม่ แต่ก็ตอบได้เลยว่าไม่ และไม่ควรเอาใจตัวเองมาเป็นมาตรฐาน ต้องให้แนวทางแก่ส่วนรวมด้วย แต่ขอให้หลักการที่ชัดเจน เพราะฉะนั้นเราต้องรู้หลัก และรู้กำลังของเราเอง จับหลักให้ถูกถ้าจะใช้หลักของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็ต้องใช้ให้ถูก และหาวิธีทางการสอนที่เหมาะสม แต่จะเห็นได้ว่า สภาพปัจจุบันที่กำลังทำกันอยู่ น่าเป็นห่วงเพราะทำโดยไม่รู้หลักอะไรเลย เมื่อไม่รู้หลักก็เสียหลัก (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 32-53) ซึ่งในประเด็นนี้ ดูเหมือนว่าจะสอดคล้องกับ หนังสือสร้างวาสนา เพิ่มค่าให้อายุ ความว่า “โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ เรามีเรื่อง

ภายนอกที่กระทบกระทั่งมาก ถ้าใครตั้งหลักทำชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะภายในด้านจิตใจและปัญญา ไม่ได้ดีแล้ว จะหวั่นไหวกระทบกระเทือนมาก เพราะฉะนั้นตอนนี้เราจะต้องมีความไม่ประมาทแล้วก็ต้องมาตั้งหลักทำตัวของเราเอง ทั้งทางจิตใจและปัญญาที่รู้เท่าทันให้พร้อมให้เข้มแข็ง” (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2013 : 21)

ผู้ศึกษาขอนำเสนอความเห็นที่ ผู้เขียนได้เจาะลึกถึงสถานการณ์ และแยกแยะประเด็นเพื่อให้ผู้อ่านเห็นความแตกต่างของความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลของคนบางคนในเรื่องของคลัง เรื่องฤทธิ์เดชหวังในลาภลอย ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร แต่มักให้ความสำคัญกับสิ่งที่อาจจะไม่มีอยู่จริง ผู้เขียนได้แยกแยะความเชื่ออย่างมีเหตุผล ให้ผู้อ่านยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ มีเหตุผล 2 หลัก คือ เชื่อในการกระทำของตนและหวังผลสำเร็จจากการกระทำคือ ลงมือทำด้วยความพากเพียรตามหลักเหตุและผลและต้องยึดเอาหลักการปฏิบัติกระทำต่างๆ ตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ ผูกพันพัฒนาตนให้เจริญงอกงามอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญา ให้มนุษย์นั้นพัฒนาตนโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบ ประเด็นสำคัญคือ การเขียนโดยนำหลักธรรมของพระพุทธองค์มาเรียบเรียงแต่ละประเด็น เพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้สติปัญญามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

3. วงนอก-ชั้นใน สภาพสังคมไทยผู้เขียนกล่าวในประเด็นที่ว่า คนไทยนั้นมักอวดโก้หวดหุ ซึ่งปัญหาทางสังคมไทยทั้งหมด คนไทยมีสภาพความหลงไหลคลั่งไคล้ เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก

ซึ่งบางทีก็รวมไปถึงพระณเดด้วย แม้แต่บางทีครูก็ยังมีส่วนที่ชักจูงให้นักเรียนหลงไหล คลั่งไคล้ในวัฒนธรรมตะวันตกไปด้วย โดยที่ตัวครูเองก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจอะไรจริงๆ อย่างที่ตนชักจูงเลย ทำให้ไม่ถึงว่าคนไทยอดไวท์และหลงอยู่ในวัฒนธรรมของต่างชาติ เราจะมองเห็นได้ว่า ทุกวันนี้อะไรๆ ก็เป็นภาษาอังกฤษ สถานที่ต่างๆ ก็เป็นชื่อภาษาอังกฤษไปหมด ไม่ว่าจะเป็นชื่อหมู่บ้านหรืออาหารก็จะคล้ายคลึงกันไปทางตะวันตกมากยิ่งขึ้น อาหารก็นิยมแบบฝรั่งทั้งๆ ที่อาหารเหล่านั้น ฝรั่งเรียกจังก์ฟู้ด (junk food) คือ อาหารขยะ เป็นอาหารที่ทำให้เสียสุขภาพ พวกฝรั่งกำลังกลัวกัน แต่ที่กินก็เพราะชีวิตรีบร้อน และวัตถุดิบในประเทศไม่เอื้ออำนวย แต่คนไทยนั้นเอามากินเพราะคิดว่ามีคุณค่า เมืองไทยก็กลายเป็นเมืองติดหรู และฟุ่มเฟือยหลายๆ อย่างในประเทศก็ทำตามฝรั่ง (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 54-77) ซึ่งในประเด็นนี้ สอดคล้องกับ หนังสือสาธารณสุขในพระไตรปิฎก บูรณาการสู่สุขภาพดี ชีวิตมีสุข ในหัวข้อโภชนาการมัตตัณณุตตา ความว่า “ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร รู้จักประมาณในการกิน การกินเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายให้ชีวิตเป็นอยู่โดยผาสุก มีใช้เพื่อสนุกสนาน มีวเม (ในอภินนทปฏิบัติ) โภชนบัญญัติของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 1 นม ไข่ เนื้อสัตว์ ถั่ว และงา ช่วยเหลือร่างกายให้เติบโต และช่วยเหลือส่วนที่สึกหรือหมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน น้ำตาล ให้พลังงาน หมู่ที่ 3 พืชผักต่างๆ เสริมสร้างการทำงานของร่างกายให้เป็นปกติ หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ ให้ประโยชน์เช่น

เดียวกับข้อ 3 หมู่ที่ 5 น้ำมันจากพืชและสัตว์ให้พลังงาน และความอบอุ่นแก่ร่างกาย เป็นต้น” (Sutsook, 2011 : 446-447)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากเราบริโภคอาหารครบ 5 หมู่ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อร่างกายของเราเอง มันเป็นเรื่องของค่านิยมที่เห็นฝรั่งเจริญแล้วก็ทำตามฝรั่งเหมือนฝรั่ง เห็นว่ามันโก้ แต่มองดูให้ชัดเจนก็แค่โก้เพื่ออวดตนเอง ฝรั่งมองว่ามันไม่ได้โก้เลย เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เราควรใช้ปัญญาพิจารณากันให้มาก อย่ามองแค่โก้ และยังชี้ให้เห็นความสำคัญในประเด็นที่ ครูหรือผู้นำทางสังคมจะต้องเป็นผู้คนที่ถูกต้องอย่างน่าอย่างมอมเมานักเรียนให้หลงจนเกิดความรู้สึกโก้ๆ ภายใต้อาหารความด้อยหรือล้าหลัง เพราะการที่เพเลิดเพเลินกับวัฒนธรรมตะวันตกก็คือ การยอมรับความด้อยและล้าหลังของเราเอง

ในทัศนะของผู้เขียนได้กล่าวว่า ถ้าคนไทยมองความเจริญแบบนักบริโภคในการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี คือ การเจริญอย่างฝรั่ง คือ ทำได้อย่างฝรั่ง ไม่ได้แค่มีกินมีใช้อย่างฝรั่ง ส่วนในทางที่ไม่ดี คือ การเป็นผู้ตามกันฝรั่งและเป็นผู้คอยรับอยู่เรื่อยไป การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การศึกษาแบบตามสนองสังคมกับการศึกษาแบบนำทางสังคม แต่การศึกษาที่ถูกต้องดีงามคือ การศึกษาที่นำทางสังคม ไม่ใช่เป็นการศึกษาที่ตามสนองสังคม ในปัจจุบัน การศึกษานั้นเป็นไปในทางสนองสังคมมาก เพราะมุ่งแต่จะผลิตคนให้แก่ประเทศ แต่ไม่คิดถึงประสิทธิภาพเขาบอกว่า ขณะนี้ประเทศไทยกำลังพัฒนา ต้องการกำลังคน สถานศึกษาจะเร่งผลิตคนมากกว่าประสิทธิภาพ

ถ้าทำแบบนี้ มันก็คือ การศึกษาเพื่อตามสนองสังคม ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาแบบนำสังคมฯ นั้น เราต้องเป็นผู้นำสังคม ถ้าสังคมเดินทางผิดการศึกษาต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้มันเดินทางให้ถูกต้อง สร้างเสริมจริยธรรม จิตสำนึกให้เกิดขึ้น (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 54-77)

ผู้ศึกษาขอเสนอความเห็นเห็นว่า ในบทนี้เป็นการเขียนตีแผ่แบบสะท้อนให้เห็นสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยกับคนต่างชาติ สภาพของสังคมไทยที่หลงไหลคลั่งไคล้ต่างชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่ใช้ภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะป็นชื่อสถานที่ ชื่อร้านค้า ชื่อสินค้า หรือชื่ออาหารต่างๆ ซึ่งได้บรรยายตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในวงกว้าง และลงลึกในรายละเอียดได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในหลายเรื่องที่เป็นประเด็นน่าสนใจหลายๆ เรื่อง และยกตัวอย่างมาสอดแทรกเพื่อให้เนื้อหามีความสมบูรณ์และน่าสนใจยิ่งขึ้นได้ พรรณนาแบบเชิงวิเคราะห์อุปมาเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เช่น การเปรียบเทียบให้เห็นระหว่างความเจริญแบบนักบริโภคนิยมของสังคมไทย และความเจริญแบบนักบริโภคนิยมของสังคมต่างชาติแบบฝรั่งที่นิยมอาหารแบบ จังก์ฟู้ด (junk food) อาหารขยะที่เป็นอาหารทำให้เสียสุขภาพพวกฝรั่งกำลังกลัวกัน แต่ที่กินก็เพราะชีวิตรีบร้อนแต่คนไทยนั้นเอามากินเพราะคิดว่า มันดูโก้เมืองไทยก็กลายเป็นเมืองติดหรูและฟุ่มเฟือย ในการเขียนในลักษณะนี้ สามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจน

4. วงนอก-ชั้นนอก: สภาวะการณ์ของโลก ผู้เขียนได้เปิดประเด็น ในเรื่องการเปิดตาดูโลกกว้างของสังคมไทยจะได้แก้ไขปัญหาและพัฒนาไม่ผิดทางคือ การเปิดตาไปดูทั่วโลกนอกจากประเทศไทย ให้ดูตัวอย่างสังคมที่เจริญแล้วด้วยความรู้เท่าทันทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี การรู้เท่าทันความเจริญของโลก รู้ว่าสังคมที่พัฒนาแล้วอย่างแท้จริงเป็นอย่างไร และกลับมาแก้ไขให้เจริญเหมือนเขา ไม่ใช่พยายามเหมือนเขา การมองคนที่เดินนำหน้าอย่าให้พาเราเดินผิดทาง ซึ่งแบ่งประเด็นปัญหาชีวิตออกเป็นสองส่วน คือ ชีวิตด้านกายกับชีวิตด้านใจ สำหรับชีวิตด้านกายนั้น มักเจอในประเทศที่พัฒนาแล้วคือ พวกพิชิตโรคร้ายต่างๆ ด้วยเทคโนโลยีการแพทย์ที่ทันสมัย แต่ตรงกันข้ามในประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะมีโรคร้ายที่ร้ายแรง ส่วนด้านจิตใจประเทศที่พัฒนาแล้วคนจะมีปัญหาด้านจิตใจก็เยอะมาก เช่น โรคประสาท ความเครียด ภาวะโอดเดี่ยว และเน้นหนักที่ว่า เราต้องรู้จักสภาพความเป็นไปของโลก นี่คือนิสัยความเชื่อมโยงกันของสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้ว ประเทศไทยถือว่าดี เพราะสังคมไทยมีทุนดี แต่ทุนนั้นจะมีความหมายก็ต่อเมื่อคนไทยมีสำนึกที่จะเข้าใจ และมีวินัยที่จะทำให้มันเกิดขึ้นจริง ถ้าคนไทยเป็นคนจริง เมื่อมีทุนดีอยู่แล้วคนไทยรู้จักจริงทำจริงก็สามารถนำพาอารยธรรมของมนุษย์ไปพัฒนาในทางที่ถูกที่ ควรได้สรุปตอนท้ายด้วยคำสอนทางพระพุทธศาสนาหลายประเด็น เช่น ถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งอยู่ในระบบของความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ตามกระบวนการของธรรมชาติ พุดง่ายๆ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

การกระทำและความเป็นไปของมนุษย์ทั้งกายและใจทั้งหมด อยู่ในระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยทั้งสิ้น ฉะนั้น ทุกอย่างในโลกจึงอยู่ในระบบเดียวกันทั้งนั้น และมนุษย์ควรมองเห็นความสำคัญของจริยธรรมๆ นั้น มีความสำคัญในทางจิตใจ ทางสังคม และทางธรรมชาติแวดล้อม แต่ในโลกตะวันตก สังคมที่คิดอย่างตะวันตก มักจะมองความหมายของจริยธรรมในแง่เฉพาะสังคมเท่านั้น แต่ปัจจุบันชาวตะวันตกเริ่มที่จะสนใจจริยธรรม หมายความว่า การประพฤติถูกธรรม เป็นธรรมมากขึ้น (Office of Royal Institution, 2003 : 247) ซึ่งปัจจุบันองค์กรต่างๆ และบริษัทใหญ่ๆ พวกกันจ้างพวกนักปรัชญาที่มีความชำนาญด้านจริยศาสตร์เข้าไปทำงาน เพื่อเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรม นักจริยธรรมกลายเป็นบุคคลที่สำคัญในโลกตะวันตก (Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 81-104) ซึ่งในประเด็นนี้ สอดคล้องกับหนังสือปรัชญากับอนาคตของประชาธิปไตยโดยคณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา ในบทความ “เทคโนโลยีและจริยศาสตร์” ในประเด็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมและสิ่งจำเป็นสำหรับการควบคุมเทคโนโลยีอย่างเป็นประชาธิปไตยว่า “ดังนั้น การประเมินคุณค่าหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ ต่อเทคโนโลยี ในแง่มุมจริยธรรม รวมทั้งข้อพิจารณาใดๆ ถึงการจัดระบบและการควบคุมเทคโนโลยีที่เหมาะสม จึงต้องได้มาจากคำอธิบายที่ว่าอะไรคือ คุณค่าทางจริยธรรมขั้นพื้นฐาน คุณค่าพื้นฐานเหล่านี้ ได้แก่ ชีวิต เสรีภาพ ความเสมอภาค การตอบสนองกัน เพื่อแสดงว่าประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักการหนึ่งของการ

จัดระบบชีวิตทางสังคมเป็นคุณค่าหลักที่จำเป็นสำหรับคุณค่าต่างๆ เหล่านี้” (Committee of Foundation for Democracy Study and Development, 2011 : 377-378)

ผู้ศึกษาขอเสนอความเห็นว่ ในบทสุดท้ายนี้เป็นการเขียนแบบมุมมองกว้างๆ ในทัศนะเรื่องของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ให้คนไทยมีมุมมองที่แตกต่างกว้างไกล และรู้จักนำส่วนที่ดีมาพัฒนาในประเทศของตน อธิบายชี้ให้เห็นว่าคนไทยนั้นมีประสิทธิภาพในตัวทุกคน เพียงแค่หลงอยู่ในความโก้หรูของวัฒนธรรมต่างประเทศ การเขียนเตือนสติ คนไทยประเด็นที่ ถ้าคนไทยคิดใหม่ทำใหม่ประเทศไทยก็จะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องเป็นผู้คอยรับเหมือนในปัจจุบัน กลับกันจะกลายเป็นผู้นำในหลายๆ ด้านเลยทีเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังประชาชนมาตั้งแต่การเรียนและครูเองก็ต้องมีหลักที่ดีในการสอน โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสอดแทรกเข้าไปในบทเรียน นับว่าจะเป็นเรื่องมหัศจรรย์ต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท

4. บทวิจารณ์

หนังสือเรื่อง สถานการณ์พระพุทธศาสนา พลิกทลายนะเป็นพัฒนา โดยภาพรวม ผู้ศึกษาขอเสนอจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้และข้อแนะนำเสนอ ดังนี้

1. จุดเด่นในเนื้อหา

1.1 เนื้อหาหลัก จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ ได้อธิบายประเด็นสำคัญ ที่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจว่า หนังสือได้กล่าวถึงสถานการณ์ที่จะนำมาอธิบายเป็นตัวหนังสือให้เป็นรูปธรรมสะท้อนความ

เป็นอยู่ของสังคมไทยที่ตามสังคมฝรั่งอย่างชัดเจน ประเด็นหลักของ แต่ละเรื่องจะพูดถึงเรื่องในหลัก การที่นำวัดและพุทธศาสนาก้าวไปสู่สังคมเจริญ ก้าวไปสู่ประเทศเจริญอย่างมีสติ เพราะอาจส่งผล เสียที่จะตามมาทั้งจากจุดเล็กๆ ไปถึงจุดใหญ่ระดับ ประเทศ การเข้าใจความเป็นมาและความสำคัญ ของวัด รวมทั้งพุทธศาสนาจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ กับการพัฒนาประเทศ การเขียนแบบตีแผ่กระชาก หน้ากากของสังคมไทยอย่างลงรากลึกของ วัฒนธรรมที่ตามอย่างต่างชาติ ในประเด็นหลัก เช่น การตีแผ่วงการสงฆ์และสังคมไทย ที่ไม่ควร หลงระเริงไปกับวัตถุ และเทคโนโลยีในยุคสื่อไร้ พรมแดน เพื่อนำข้อบกพร่องไปพัฒนาประเทศ ตามชื่อของหนังสือสถานการณ์พระพุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา มีความละเอียดใส่ใจในการ เขียนเพื่อให้สังคมไทยนำไปปรับปรุงแก้ไขซึ่งมี เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทางศาสนาและในต่าง ประเทศมาสอดแทรกให้เข้าใจ และเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ในการอ่าน การอ้างหลักคำสอน ของพระพุทธองค์ก็เข้าใจได้โดยง่าย การนิยามศัพท์ และอธิบายศัพท์ได้ชัดเจนดี การยกตัวอย่างได้นำ เอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในอดีต และในปัจจุบัน มาเป็นอุทาหรณ์ทำให้ได้รับประโยชน์ในการอ่าน วิธีแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้น สามารถนำไปใช้ได้จริงใน ชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ การอุปมาอุปไมย เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบชวนให้ติดตาม บทต่อไป โดยไม่เบื่อ

1.2 เนื้อหารอง ในส่วนที่เป็นคำ อธิบายในแต่ละหัวข้อพร้อมกับการยกตัวอย่าง ประกอบ ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นความแตกต่าง

ระหว่างรูปธรรม และนามธรรมได้อย่างชัดเจน โดยมีการนำสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มาตีแผ่ ทำให้เข้าใจในสภาวะของสังคมไทย ได้ชัดเจน เขียนแบบตรงไปตรงมา หนังสือเล่มนี้ จะให้คำตอบได้ดีถ้าผู้อ่านสามารถพลิกวิกฤติให้ เป็นโอกาสในการพัฒนาสังคม และองค์กรทาง ศาสนาให้มีความเจริญอย่างมีปัญญาสู่สังคมไทย ซึ่งจะเป็นการปรับทัศนคติของสังคมไทยเมื่อได้อ่าน หนังสือเล่มนี้

2. ขื่อนำเสนอ ปัจจุบันคนไทยกำลัง ประสบปัญหาในเรื่ององค์กรพระสงฆ์ และปัญหา ในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศ ผู้ศึกษา ขอนำเสนอว่า 1) ควรศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทยในวงกว้าง ที่มีผลกระทบต่อวงการสงฆ์ 2) ควรเพิ่มเติมในประเด็นการแก้ไขพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ และกฎหมายเกี่ยวกับคณะสงฆ์ใน ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้นอกเหนือจาก สถานการณ์ทั่วไป

5. สรุป

หนังสือเล่มนี้ได้ให้ความรู้กับผู้อ่าน ทำให้ มีมุมมองหลายด้านที่น่าสนใจ ซึ่งในแต่ละบทนั้น ผู้อ่านสามารถต่อยอดเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมได้ใน หนังสือเล่มอื่นของผู้เขียนท่านเดียวกันที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางการพัฒนาพระพุทธศาสนา และพัฒนา สังคมไทย ซึ่งเป็นการเขียนแบบตีแผ่สังคมไทย เปรียบเทียบกับสังคมต่างชาติให้เห็นภาพอย่าง ชัดเจน รวมถึงการนำวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ในสังคมไทยที่เห็นได้อย่าง ชัดเจนแต่ผู้เขียนก็ได้แทรกหลักวิชาการ ทักษะ

ประสบการณ์ ร้อยเรียงอักษรสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจ ไม่ให้หลงลืมรากเหง้าวัฒนธรรมประเพณีของ
ในสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยในยุคไอที ตนเองจนขาดจิตสำนึกที่ดี

References

- Committee of Foundation for Democracy Study and Development. (2011). *Philosophy and Future of Democracy*. Bangkok : Kobfai Printing Project.
- Hayes, N. (2016). *Phycology in One Book*. Translated by Jatuporn Butasarin. Nonthaburi : Think Beyond Books Limited.
- Office of Royal Institution. (2003). *Royal Society Dictionary 1999*. Bangkok : Nan Mee Book Publication.
- Phra Barhmagunabhorn (P.A. Payutto). (2013). *Create destiny: Add value to age*. Bangkok : Dhammasapha of Buddhism Printing.
- _____. (2016). *Buddhism Situation in Changing Disaster as Development*. Bangkok : Plidhamma Printing under Pet and Home Printing Company.
- Sutsook, U. (2011). *Public Health in Tipitaka Integrated to Good Health and Good Life*. Nonthaburi : ThepPrathan Printing.